

Moss
kommune

Integrering i Moss

“Slik har vi det”

Kunnskapsgrunnlag til
integreringsplan for Moss 2026

Innhold

Innledning	3
Kilder i kunnskapsgrunnlaget	3
«Innvandrere», «norskfødte med innvandrerbakgrunn» og «øvrige befolkning» som statistiske kategorier	3
«Integrering» og «innvandrere» i et nyansert bilde	3
«Mangfoldige Moss, grønnere, varmere, skapende»	4
Årsaker til innvandring	5
Hva betyr integrering?	5
Innvandrerens rettigheter og plikter i Norge	6
Hva fremmer integrering?	7
Integrering er en prosess som tar tid og krever utholdenhet	7
Hva er bra, og hva er vanskelig i Moss?	8
Utdanning og arbeid	8
Årsaker til arbeidsledighet	11
Norskkrav i arbeidslivet	12
Etnisk ulikhet i arbeidslivet	12
Innbyggerinnspill om utdanning og arbeid	13
Kvalifisering og arbeidsrettede tiltak	14
Barnehage og skole	14
Økonomi og levekår	15
Ulikheter i inntekt	15
Varierende boforhold	15
Helse og livskvalitet	16
Tilfredshet med livet og framtidstro	16
Relasjoner og sosial støtte	17
Integrert og akseptert?	18
Frihet til å bestemme over eget liv	19
Hverdagslivets små og store utfordringer – språk og kommunikasjon	20
Innbyggerinnspill om helse og livskvalitet	20
Helsefremmende tjenester og tiltak	21
Nabolag og lokalsamfunn	21
Trivsel og trygghet i nærmiljøet	22
Frivillighet, foreningsliv, idrett og kultur	23
Innvandrerorganisasjoners rolle i integreringen	24
Tillit	24

Innledning

Hensikten med dette notatet er å belyse dagens styrker og utfordringer, hva som fremmer og hemmer integrering, særlig knyttet til arbeid og utdanning, økonomi og levekår, helse og livskvalitet, og deltakelse i nærmiljø og lokalsamfunn. ¹ Kommunestyrets vedtak om en integreringsplan innebærer også å utarbeide et «*integreringsbarometer, som skal belyse styrker og utfordringer med dagens integrering, særlig knyttet til deltakelse i arbeid, utdanning, nærmiljø og frivillighet – integreringsbarometeret skal kartlegge faktisk selvforsørgingsevne etter avsluttet introduksjonsprogram*». Dette notatet har med indikatorer som er relevante for et slikt barometer.

Kilder i kunnskapsgrunnlaget

Kunnskapsgrunnlaget for integreringsplanen bygger på foreliggende statistikk, nasjonale forskningsrapporter og utredninger, folkehelseundersøkelse, samtaler med tjenester og andre aktører, samt innspill fra innbyggere og foreninger:

- Statistikk fra IMDI, SSB, og Folkehelseinstituttet,
- Utredninger og forskningsrapporter
- Presentasjoner fra forskere
- Fokusgruppeintervjuer og samtaler med representanter fra helsetjeneste, barnehage, skole, NAV, Politi, idrettsråd, frivilligsentral, ungdom, kvinnegruppe
- To innspillmøter med foreninger/innbyggere, med særlig vekt på innvanderrepresentasjon
- Fylkehelseundersøkelsen for Østfold 2025

«Innvandrere», «norskfødte med innvandrerbakgrunn» og «øvrig befolkning» som statistiske kategorier

Statistisk sentralbyrå definerer «*innvandrere*» som personer som selv har innvandret til Norge, som er født i utlandet av utenlandsfødte foreldre og har fire utenlandsfødte besteforeldre. ² Betegnelsen «*norskfødte med innvandrerforeldre*» betyr personer som er født i Norge av to utenlandsfødte foreldre, (og som har fire utenlandsfødte besteforeldre). I noen sammenhenger brukes «*personer med innvandrerbakgrunn*» som samlebetegnelse for innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre.

Statistiske måleinstrumenter brukes for å følge utviklingen for større grupper over tid. For å få god innsikt om hva som hemmer og fremmer integrering, trenger vi mer nyansert statistikk og kvalitative data. Ulike perspektiver bidrar til et mer nyansert bilde.

«Integrering» og «innvandrere» i et nyansert bilde

Innvandrerbefolkningen er ikke en homogen gruppe. Innvandrere er barn, ungdom, voksne, alene eller med familie, født i Norge eller kommet til Norge som ungdom eller voksen, flyktning, arbeidsinnvandrer eller familiegjenforent, fra Afrika, Europa, Asia, Norden, fra byen eller fra landet, med eller uten utdanning, er troende eller ikke-troende, er i arbeid, hjemmeværende med barn eller arbeidssøkende. Ulike ressurser og behov er ikke nødvendigvis knyttet til det å være innvandrer, men til det å være menneske, innbygger, elev, forelder, «*samfunnsborger*». Det er flere likheter enn ulikheter mellom innvandrerbefolkningen og majoritetsbefolkningen. Folkehelseundersøkelsen i Østfold viser for eksempel at ulikhetene er større mellom aldersgrupper enn mellom etniske grupper.

¹ Vedtak 14.10.2025 i Hovedutvalg for kultur, oppvekst og aktivitet- Sak 032/25 Integreringsplan for Moss. Tema og prosess

² [Innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre – SSB](#)

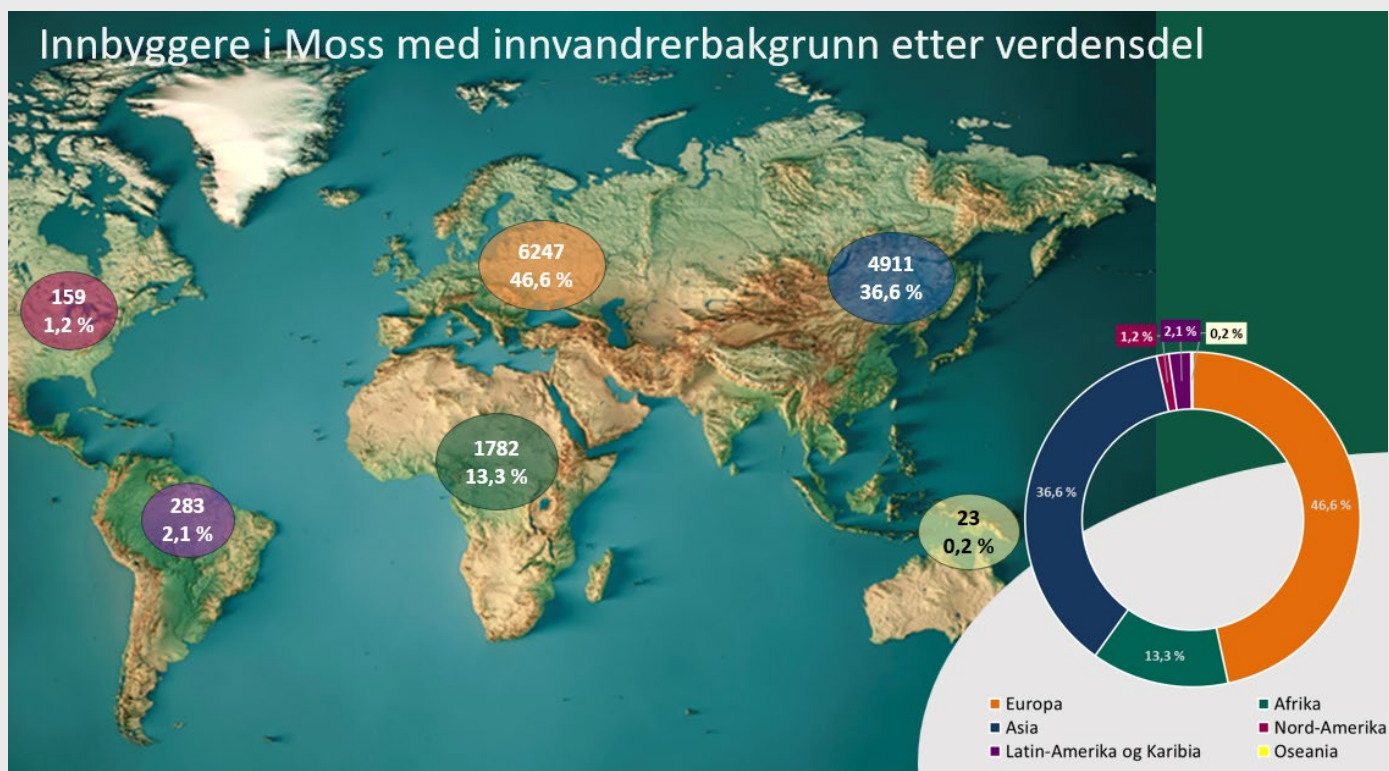
«Mangfoldige Moss, grønnere, varmere, skapende»

Moss sin visjon uttrykker at mangfold er en viktig ressurs i lokalsamfunnet. «*Moss skal ha plass til alle mennesker, og ulikhetene våre skal være en ressurs for arbeidslivet, kulturlivet og for det sosiale livet.*»³ Dette er noe både medarbeidere i Moss kommune og mange i frivilligheten verdsetter.

«Arbeidet med barna og familiene er noe av det mest meningsfulle jeg gjør». Det er berikende å jobbe i dette».

(Medarbeider om mangfold i skole og barnehage)

Moss lever opp til visjonen «*mangfoldige Moss*» med over 130 land representert i befolkningen fra så å si alle verdensdeler.

Over 25 % av befolkningen i Moss har innvandrerbakgrunn (13 405 personer i 2026), flest fra Europa og Asia.

Aldersfordelingen i gruppen

med både innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre viser at vi har flest i gruppen 20-44 år. 3341 er under 20 år. Etter hvert vil også en større eldreandel gjøre seg gjeldende i innvandrerbefolkningen.⁴

SSBs Nasjonale befolkningsframskrivinger fra juni 2026 forutsetter at innvandringen vil falle i sakte fart fremover.

0-5 år	813
6-12 år	1196
13-15 år	542
16-19 år	790
20-44 år	5377
45-66 år	3762
67-79 år	695
80 år +	230

³ Kommuneplanens samfunnsdel Moss 2030.

⁴ Kilde: SSB

Figuren til høyre viser antall personer i Moss i 2026 etter landbakgrunn fra 42 land. 1211 innbyggere i Moss er fra Polen, som er den største gruppa innvandrere. 832 innbyggere er fra Ukraina, 611 fra Vietnam, 585 fra Syria, og 509 fra Somalia.⁵

Årsaker til innvandring

Innvandringens årsaker er flukt, arbeid, utdanning, og familiegjenforening. Fram til vedtatt innvandringsstopp i 1975 kom de fleste innvandrerne fra Pakistan, Tyrkia og Marokko for å jobbe i Norge. Etter utvidelsen av EU til tidligere Østeuropeiske land i 2004 og 2007 kom flere arbeidsinnvandrere fra Øst-Europa. Tidvis har flukt og familiegjenforening vært hovedårsaken til innvandring. På 80- og 90-tallet kom flyktninger fra Vietnam, Chile, Sri Lanka og Iran. Fra 90-tallet kom flere fra Balkan, Irak, Somalia, Afghanistan og Syria, og fra Ukraina etter 2022. 39 prosent av innvandrerne i Moss er flyktninger.

Hva betyr integrering?

Flere medvirkningsinnspill legger vekt på at integrering handler om å lære seg språk, normer og regler og å delta aktivt i samfunnet, uten å miste egen integritet:

«Det er å kunne beholde egen kultur og tradisjoner, men samtidig delta i samfunnet.»

«Å gå på skole, jobbe eller være med i frivillig arbeid.»

«Det er viktig å lære språket og bli kjent med lover og regler i Norge.»

(Elever ved voksenopplæringen i Moss)

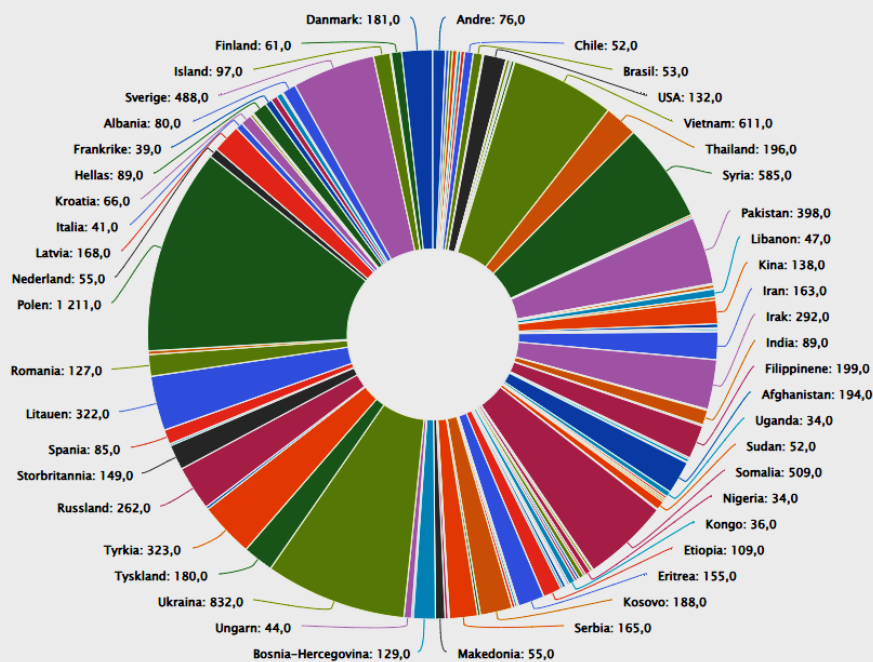
«Integrering betyr å kunne være seg selv – og samtidig være en del av samfunnet.»

(Elever ved voksenopplæringen i Moss)

God integrering innebærer at innvandrere «gjennom sin integreringsprosess nærmer seg majoritetsbefolkningen på noen områder i samfunnet, mens de bevarer sine særtrekk på andre områder.» Dette betyr at «urimelige og ikke selvvalgte forskjeller mellom minoritet og majoritet minker, over tid og mellom generasjoner».⁶

Befolkning etter opprinnelsesland

Figuren viser personer fordelt etter landbakgrunn i 2026 i Moss (f.o.m. 2020).

⁵ Kilde: [Statistikk og nøkkeltall | IMDi](#)

⁶ Kilde: «Hvordan går det med integreringen i Norge 2026 side 20»

Innvandrerne rettigheter og plikter i Norge

Ordinære flyktninger

- Ordinære flyktninger har rett og plikt til **introduksjonsprogram** med arbeidsrettet innhold, norskopplæring, samfunnskunnskap, livsmestring og foreldreveiledningskurs.
- Hver enkelt flyktning skal ha egen **individuell plan (IP)** for å kunne nå sine mål.
- Ordinære flyktninger har **rett og plikt til norskopplæring**. Lengden på norskopplæringen avhenger av tidligere skolegang:
 - Fullført videregående: maks 18 måneder opplæring.
 - Ikke fullført videregående: rett til 3 år.
 - Ikke fullført grunnskole: Forberedende opplæring for voksne (FOV) med norsk og grunnskolefag.

Flyktninger med midlertidig kollektiv beskyttelse (f.eks. ukrainere)

- har **rett, men ikke plikt** til introduksjonsprogram.
- Norskopplæring kan gis i opptil 18 måneder, uavhengig av deltakelse i introduksjonsprogrammet. Det utarbeides en forenklet IP for denne gruppen

Flyktninger fra Ukraina med kollektiv beskyttelse har rett (men ikke plikt) til 12 måneders opplæring, med mulighet for 6 måneders forlengelse.

Familieinnvandrede

- har **rett og plikt** til **norsk- og samfunnsfag**, men **ikke introduksjonsprogram**. Ansvar for livsopphold og integrering har «referansepersonen».

Arbeidsinnvandrere og deres familier

- har **ikke rett til gratis norskopplæring eller introduksjonsprogram**, og må finansiere dette selv eller av arbeidsgiver.
 - **EØS-arbeidsinnvandrere** har rett til opphold og arbeid i Norge, men ingen rett til gratis norskopplæring. Språkopplæring betales av dem selv eller arbeidsgiver.
 - **Arbeidsinnvandrere fra andre land må ha arbeidsvisum med plikt til et visst timetall med norskopplæring, som de betaler selv**

Alle med lovlig opphold og bosettingsavtale har rett til kommunale tjenester. Barn og unge som kommer til Norge sammen med foresatte, har **rett til barnehage, skolegang, og språkopplæring** enten de er flyktninger, familieinnvandrere eller arbeidsinnvandrere.

Barn har rett til helsekontroll i den kommunen barnet bor eller oppholder seg. (jf. pasient og brukerrettighetsloven § 6-1 første ledd). Denne retten svarer til **kommunens plikt til å tilby helsestasjonstjeneste**, (jf. helse- og omsorgstjenesteloven § 3-2 første ledd nr. 1.)

"Foreldrene plikter å medvirke til at barnet deltar i helsekontroll". Kommunen kan treffe enkeltvedtak der foreldrene pålegges å medvirke. Kommunen har ingen sanksjonsmuligheter dersom foreldrene ikke følger opp. Helsepersonell må da vurdere om det er grunnlag for å underrette barneverntjenesten. (ref. Pasient og brukerrettighetsloven § 6-1 andre ledd).

Det at foreldre har en plikt til å medvirke til at barnet deltar i kommunale helsekontroller, innebærer at kommunen ved manglende medvirkning fra foreldrene kan treffe enkeltvedtak med pålegg om slik medvirkning. Ut over dette har ikke helsetjenesten sanksjonsmuligheter ved manglende medvirkning. Det kan vurderes om det foreligger meldeplikt til barnevernet etter helsepersonelloven § 33, men manglende medvirkning til helsekontroll vil i seg selv ikke utløse denneplikten". Kilde (Lovkommentarene til bestemmelsen (andre ledd)) "Andre ledd fastsetter foreldrenes plikt til å medvirke til at barnet deltar i helsekontroll. Bestemmelsen skal verne barn og sikre dem nødvendige

helsetjenester. Den innebærer at helsetjenesten kan pålegge foreldrene å medvirke til at barnet får helsekontroll. Et slikt pålegg vil være et enkeltvedtak som kan være gjenstand for klage. Helsetjenesten har likevel ingen sanksjonsmuligheter dersom foreldrene ikke følger opp denne bistandsplikten. Helsetjenesten må imidlertid vurdere om barnevernstjenesten skal underrettes dersom det er grunnlag for det, jf.

helsepersonelloven § 33 om opplysningsplikt til

barnevernstjenesten". Kilde: Helsedirektoratet. I et brev til Fylkesmannen i Nordland i 2014 svarte helsedirektoratet at det ikke er hjemmel til å kreve bekreftelse på at foreldre har foretatt helsekontroll av barnet andre steder.

*«Det er mye å forstå på én gang –
språk, systemer og forventninger.»
«Vi kommer fra land med et helt
annet arbeidsliv. Kravene her er
nye, og det tar tid.»*

Rett til særskilt språkopplæring

Elever som har et annet morsmål enn norsk eller samisk, og som ikke kan norsk godt nok til å følge den vanlige opplæringen, har rett til særskilt språkopplæring iht opplæringsloven § 3-6 for grunnskolen og § 6-5 for den videregående opplæringen.⁷ Retten har de fram til de har nok kompetanse til å følge ordinær opplæring i norsk. Noen elever kan i tillegg til forsterket norskopplæring ha behov for morsmålsopplæring og tospråklig opplæring i fag for å lære seg norsk, og for å kunne utvikle seg i fagene.⁸

Hva fremmer integrering?

For å lykkes med integrering må vi ha kunnskap om påvirkningsfaktorer. Utredninger og årlige statusrapporter viser at dette er viktige faktorer:

- Relevant utdanning og kvalifisering
- Tilknytning til arbeidsmarkedet
- Holdninger til innvandring, fravær av diskriminering
- Forutsigbar økonomi og levekår
- God helse og livskvalitet
- Mulighet til å leve et fritt liv uten negativ sosial kontroll
- Relasjoner og nettverk i nærmiljøene, deltakelse i frivillighet og fritidsaktivitet
- Deltakelse i lokalsamfunn (medborgerskap, politisk representasjon, tillit til samfunnsinstitusjoner)

Integrering er en prosess som tar tid og krever utholdenhet

For mange innvandrere tar det tid å lære norsk og forstå kulturelle koder, skape sosial trygghet og tilhørighet, skaffe kompetanse og arbeid. Nyankomne flyktninger trenger tid til å lære norsk, samtidig som motivasjonen er stor til å lære norsk og komme raskt ut i arbeid.

*«Integrering er toveis. Man kan ikke
forvente at innvanderne skal
integrere seg hvis ikke man tar dem
imot.»
«Politirepresentant»*

Integrering styrkes med botiden. Nesten 50 % av innbyggerne i Moss med innvandrerbakgrunn har bodd i Norge i over 10 år. Dette gir gode forutsetninger for langsiktig integrering og lokalt engasjement.

Flest Innvandrere med lang botid i Norge, er fra Polen (841), Vietnam (528), Somalia (475), Sverige (379) Pakistan (307), Tyrkia (250), Irak (248), Russland (203), Kosovo (159), Litauen (182) og Iran (124).

⁷ [Lov om grunnskoleopplæringa og den videregående opplæringa \(opplæringslova\) - Kapittel 3 Val av skriftspråk og særskilde språkrettar i grunnskoleopplæringa - Lovdata](#)

⁸ Utdanningsdirektoratet. [Kort om morsmål for språklige minoriteter | udir.no](#)

Blant de som har bodd i Norge mellom 5 og 9 år er flest fra Syria (331), Polen (149), Serbia (72). De sist ankomne innvandrerne de siste fire årene er først og fremst fra Ukraina (784), Polen (221), og Syria (135).⁹

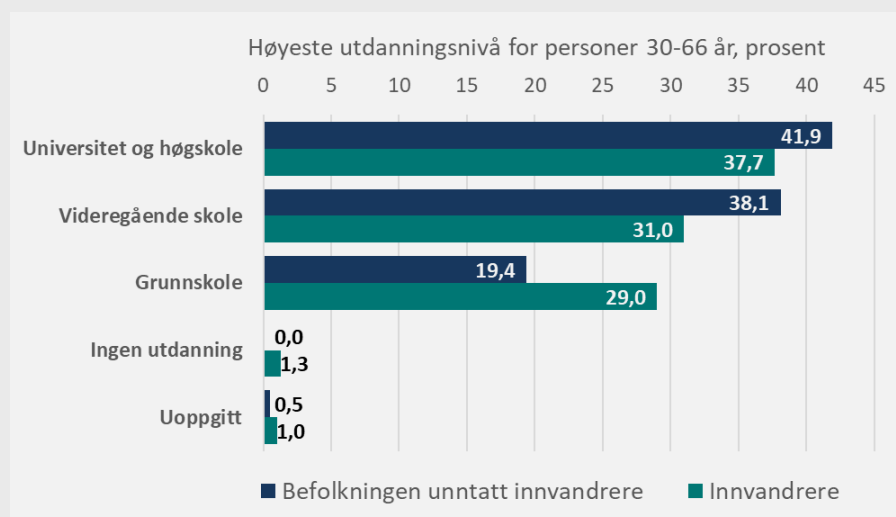
Hva er bra, og hva er vanskelig i Moss?

Medvirkningsinnspillene og folkehelseundersøkelsen i Østfold 2025¹⁰, viser at innbyggere med innvandrerbakgrunn er opptatt av det samme som de aller fleste innbyggerne, som trygg oppvekst for barna, at ungdommene har gode venner og driver med sunne aktiviteter, egenskaper ved Moss og mossesamfunnet som bidrar til god livskvalitet. Innbyggerne setter pris på gode skoler og barnehager, naturopplevelser og aktivitetstilbud, skårer høyt på fremtidstro og vurdering av egen helse. Mindre fornøyde er de med kollektivtilbudet og, som majoritetsbefolkningen, er det en relativt stor andel som savner noen å være sammen med, som ikke trives så godt i nærmiljøet sitt eller som ofte, eller av og til, føler seg utenfor.

De neste avsnittene presenterer mer tall og situasjonsbeskrivelser for å belyse styrker og utfordringer med integrering i Moss knyttet spesielt til utdanning og arbeid, økonomi og levekår, helse og livskvalitet, nærmiljø og lokalsamfunn. Der vi ikke har lokalkunnskap, hentes innsikt fra nasjonal forskning som belyser viktige påvirkningsfaktorer for integrering.

Utdanning og arbeid

Utdanningsnivået i befolkningen

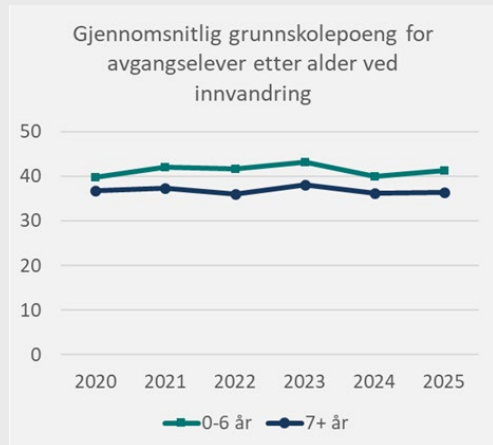

Andelen med høyere utdanning i Moss har økt over tid både blant innvandrere og øvrig befolkning. Andelen med grunnskole som høyeste utdanningsnivå har gått ned, men er fortsatt høy blant innvandrerne mellom 30 og 66 år. (Kilde: IMDI 2026)

⁹ Tall og statistikk over innvandring og integrering | IMDi 2026

¹⁰ Folkehelseundersøkelsen - Østfold fylkeskommune

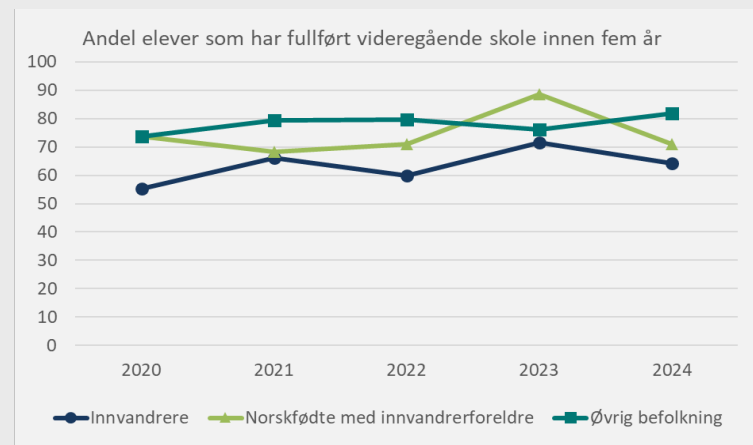
Grunnskolepoeng:

Kilde: FHI

Det er en fordel for innvandrernes skole- og utdanningsløp å være født eller komme til Norge i tidlig alder.

Gjennomføring i videregående skole:

Kilde: FHI

Tendensen til å gjennomføre videregående skole har over tid vært positiv. Blant norskfødte med innvandrerbakgrunn har en større andel fullført videregående skole, på nivå med øvrig befolkning.

Karakterforskjeller mellom minoritetselever i videregående skole varierer med foreldrenes landbakgrunn, utdanning og ressurser, botid i Norge og utdanningsdriv. Mange minoritetselever har høye ambisjoner og bruker mye tid på lekser, det gir status å være skoleflink. Dette reduserer karaktergapet.¹¹ NOVA-rapport 1/2018

Språkferdigheter

29 % av femteklassingene og 12% av åtteklassingene i Moss ligger på laveste mestringsnivå i lesing. Det er noe lavere enn gjennomsnitt for fylket, men høyere enn gjennomsnitt for landet. Andelen er særlig høy blant innvandrere i femte trinn.

	Bakgrunn	2022/23	2023/24	2024/25	2025/26
Moss	Innvandrere i 5. trinn	44	47	50	48
	Norskfødte m innvandrerbakgrunn	25	31	45	42
Landet	Innvandrere i 5. trinn	41	45	50	52
	Norskfødte m innvandrerbakgrunn	32	36	39	42

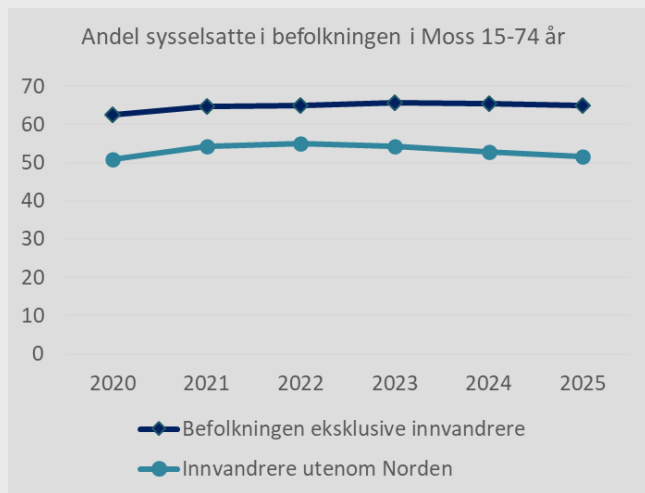
Leseferdighetene øker med alder. Forskjellen mellom innvandrere og norskfødte med innvandrerbakgrunn er markant på åttende trinn.

	Bakgrunn	2022/23	2023/24	2024/25	2025/26
Moss	Innvandrere i 8. trinn	15	40	34	32
	Norskfødte m innvandrerbakgrunn	15	18	16	16
Landet	Innvandrere i 8. trinn	23	28	30	28
	Norskfødte m innvandrerbakgrunn	14	18	18	14

Kilde: FHI, [Leseferdighet, etter innvandringsbakgrunn, ettårige tall - FHI Statistikk](#)

¹¹ Bakken og Hyggen 2018. Trivsel og utdanningsdriv blant minoritetselever i videregående Hvordan forstå karakterforskjeller mellom elever med ulik innvandrerbakgrunn? NOVA-rapport 1/2018. [nova-rapport-1-18-trivsel-og-utdanningsdriv-blant-minoritetselever-i-videregaende.pdf](#)

Sysselsatte

Kilde SSB Tab.11607

Andel sysselsatte blant innvandrere har hatt en positiv utvikling over tid, men er fortsatt lavere enn i øvrig befolkning. Nedgangen i arbeidsdeltakelsen de siste to årene skyldes mange nyankomne flyktninger fra Ukraina som først får språkopplæring, før de er klare for arbeidslivet.

Deltakelse i arbeid og /eller utdanning etter introduksjonsprogrammet

70 % i arbeid
eller
utdanning

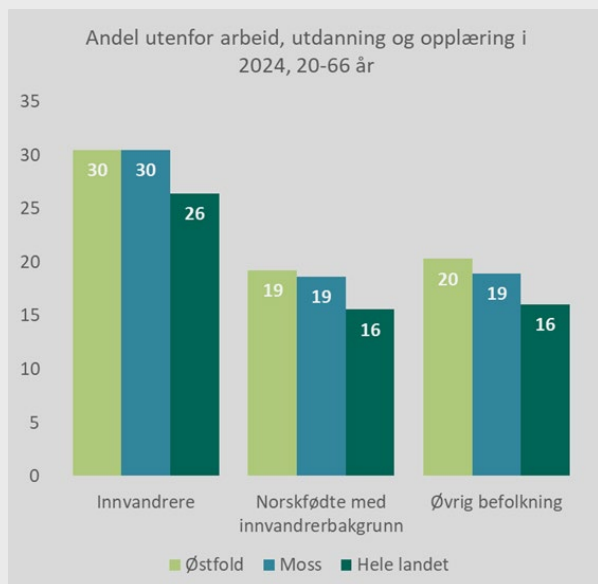
75 % i arbeid
eller
utdanning

Etter introduksjonsprogram:

Ett år etter gjennomført introduksjonsprogram i 2024 var 72 prosent av deltakerne enten i arbeid eller utdanning, eller begge deler samtidig. 48 prosent av dem hadde jobb, 13 prosent var i utdanning mens 11 prosent kombinerte arbeid og utdanning. 7 prosent var registrert arbeidsledig, mens 10 prosent mottok sosialhjelp.

I 2025 økte andelen i arbeid eller utdanning til 73 prosent

Andel utenfor utdanning og arbeid

Gruppen innvandrere i alderen 20-66 år i Moss har en høyere andel i utenforskap sammenlignet med landet.

Andelen i utenforskap blant norskfødte med innvandrerbakgrunn og øvrig befolkning er lik. (Kilde SSB Tab.10824)

I 2024 sto 7187 innbyggere i Moss mellom 20 og 66 år utenfor utdanning, opplæring og arbeid. Av disse var 2493 innvandrere og 165 norskfødte med

innvandrerbakgrunn. (Kilde: FHI. [Utenfor arbeid, utdanning og opplæring, etter innvandringsbakgrunn - FHI Statistikk](#))

388 innvandrere i aldersgruppen 15-29 år var i utenforskap i 2024 (23,4 %). 75 (10,3 %) norskfødte med innvandrerbakgrunn stod utenfor, mens i den øvrige befolkningen var tallet 565 (9,1 %) i samme aldersgruppe.

Andelen i utenforskap var noe høyere blant gutter enn blant jenter i innvandrerbefolkningen, og omvendt i øvrig befolkning. ¹²

Årsaker til arbeidsledighet

Vanlige årsaker til arbeidsledighet er:

- Krav til gode norskkunnskaper, formell kompetanse og produktivitet og formell godkjenning av utenlandsk utdanning. En større andel av flyktninger har fått lite eller mindre relevant skolegang i hjemlandet. 29 prosent av innvandrerne mellom 30 og 60 i Moss år har grunnskole som høyeste utdanning (mot 19 prosent av øvrig befolkning). Det er stadig færre ufaglærte jobber i Norge.
- Lite lokalt nettverk og sosial ekskludering gjør det vanskelig for nyankomne å komme i posisjon til å søke ledige stillinger. Mange jobber besettes gjennom nettverk og bekjentskap.
- Innvandrere fra fattige land er overrepresentert i bedrifter som er utsatt for nedbemanning og nedleggelse.
- Diskriminering skjer gjennom ubevisst favorisering eller på grunn av navn og bakgrunn
- Traumer og lidelser fra krig kan føre til dårlig helse ved adkomst eller etter en tid i Norge.
- Ulikt syn på kjønnsroller kan være en barriere for jobbdeltakelse, der omsorg for flere barn, mindre arbeidserfaring og lavere utdanning enn menn hindrer deltakelse.

¹² Kilde FHI, [Utenfor arbeid, utdanning og opplæring, etter innvandringsbakgrunn - FHI Statistikk](#)

En del innvandrere jobber ufrivillig deltid. Det er behov for kunnskap om deltidarbeid og midlertidighet være noen av årsakene til frafall fra arbeidslivet blant innvandrere på lengre sikt. Det er også behov for mer kunnskap om fysiske og psykiske helseutfordringer som årsaksfaktorer, betydningen av kjønnsroller og kjønnsrollemønster, samt effekten av lønnstilskudd som virkemiddel i overgang til arbeid for flyktninger.

Kvalifisering og utdanning er nøkkelfaktorer for å lykkes i arbeidslivet.

Språkopplæring og arbeidstrening, gjennom introduksjonsprogrammer og på andre arenaer individuelt tilpassede kvalifiseringsløp har en positiv effekt. Det er også en fordel at flyktningen selv er med å utforme planene. Individuell tilrettelegging er viktigst for nyankomne flyktninger. De ordinære arbeidsmarkedstiltakene, som for eksempel lønnstilskudd, virker best for arbeidsledige innvandrere og flyktninger med lengre botid.

Norskrav i arbeidslivet

Direktoratet for høyere utdanning og kompetanse utvikler «*norskprøven*» for voksne innvandrere som tester lytting, lesing, skriving og muntlig kommunikasjon. Prøvebeviset man får viser skriftlig og muntlig nivå A1, A2, B1, B2 og C1. A1 er lavest. B2 kreves for høyere utdanning og enkelte profesjoner og tilsvarer omtrent karakteren 4 i videregående skole. C1 er på høyere akademisk nivå. Arbeidsgiver kan bruke dette til å stille differensierte krav avhengig av stillingstype. Mange er sterkere i muntlig enn skriftlig. Som oftest tar det kort tid å forstå et språk, men lengre tid å kunne uttrykke seg på språket.

Som arbeidsgiver er det viktig å vurdere hvilke ferdigheter som er nødvendig for å løse arbeidsoppgavene.

Etnisk ulikhet i arbeidslivet

Omfattende forskningsdokumentasjon viser at det forekommer etnisk diskriminering i ansettelsesprosesser i det norske arbeidsmarkedet. Jobbsøkere som signaliserer en innvandringsbakgrunn, har signifikant lavere sannsynlighet til å motta positiv respons fra arbeidsgivere i det første stadiet av jobbsøkerprosessen (invitasjoner til intervju). Det er variasjon i hvor mye diskriminering ulike grupper møter. Søkere med bakgrunn fra Midtøsten eller Afrika straffes i størst grad mens søkere fra Sørøst- og Øst-Asia straffes i liten grad. Antatt hvite jobbsøkere fra med bakgrunn fra europeiske land eller USA/Russland møter også diskriminering, men i signifikant mindre grad.¹³

En forskningsrapport fra 2026 viser at innvandrere oftere er overkvalifisert og opplever sjeldnere opprykk i bedriften. Innvandrere rapporterer i større grad om mobbing og trakassering, mindre tilhørighet og støtte fra kolleger. Ulikhetene er mest utbredt i privat sektor, bygg- og anleggsbransjen og i ufaglærte yrker. Minst ulikhet er det i offentlig sektor og i profesjonsyrker som har tydelige instruksjoner og krav. Etnisk ulikhet i arbeidslivet finnes på flere nivåer; tilgang til jobber, lønn, oppgaver, karriereutvikling og interne opprykk, arbeidsmiljø og inkludering. Diskriminering er ofte indirekte og vanskelig å måle og mest synlig i karriereløp og hverdagspraksis. Tiltak virker best ved å endre strukturer og systemer og ikke bare holdninger.¹⁴

¹³ [Notat til Arbeidsinnvandrerrutvalget](#)

¹⁴ [Etnisk ulikhet i arbeidslivet | IMDi](#)

Innbyggerinnspill om utdanning og arbeid

Innspillene fra medvirkningen tyder på at barnehagene og skolene oppleves som gode arenaer, både som læringsarena og en trygg sosial arena der man som foreldre tør å stille spørsmål om hverdagsutfordringer.

Mange positive erfaringer gir muligheter og optimisme. Vi har mange gode forbilder, mange gode ressurser i lokalsamfunnet blant innvandrere, frivillige og arbeidsgivere. Utfordringene som beskrives speiler generell kunnskap om barrierene for å komme i arbeid.

Dette oppleves som bra i Moss

- Vi har mange forbilder!
- Gode barnehager, skoler, SFO og sentralt plasserte utdanningstilbud.
- Sterkt fokus på språk og inkludering i barnehage, skole og voksenopplæring, særlig for de som nylig har kommet til Norge
- Modulstrukturert opplæring i videregående skole
- Samarbeid mellom arenaer gir bedre integrering
- Frivillige som støtte i språk og skolefag, leksehjelp
- Vi har mangfold og åpenhet i Moss, gjensidig interesse i å bli kjent med hverandre

«Det er veldig bra at det finnes barnehage og SFO. Da har jeg mulighet til å gå på skole.»

«Barna lærer norsk raskt og får venner.»

Særlig utfordrende er det å skaffe seg jobb, enten det er heltidsjobb eller sommerjobb. En del innbyggere med innvandrerbakgrunn opplever at det er vanskelig å komme i posisjon til å få jobb, både med kort og lang utdanning. Det skaper frustrasjon, stress, og etter hvert oppgitthet. Over tid kan det «tære» på helse.

Dette er vanskelig

- Det er vanskelig å få relevant arbeidserfaring med få tilrettelagte arbeidsplasser, praksisplasser, lærlingplasser og sommerjobber
- Det er vanskelig å komme inn i arbeidsmarkedet uten relevant erfaring, referanser og formell kompetanse som kreves.
- Språkkrav er lite tilpasset en del stillinger og arbeidsoppgaver.
- Det er få jobber som er fleksible og som kan kombineres med omsorgsoppgaver.
- Vanskelig å få jobb også med høy utdanning
- Overgang mellom skole og arbeid er utfordrende.
- En del ungdom strever faglig og risikerer frafall. Å trives i skolen kan være utfordrende.
- Lang ventetid på å skaffe arbeid gir stress og redusert helse

«Det er vanskelig å finne jobb som passer den kompetansen vi har.»

«Vi kommer fra land med et helt annet arbeidsliv. Kravene her er nye, og det tar tid.»

«Jeg jobbet hjemmefra i mitt hjemland. Slike jobber finnes ikke her.»

«Terskelen kan bli for høy når man er voksen og ikke har skolebakgrunn.»

«Det er vanskelig å få erfaring vi kan vise til på CV. Uten erfaring får vi ikke jobb»

Overgangene fra barnehage til skole, barnetrinn til ungdomstrinn, fra ungdomstrinn til videregående og videregående til utdanning og arbeid. Unge som selv har innvandret er ekstra sårbare og derfor ekstra viktig å ha fokus på i relasjonsbygging for å fremme trygghet og tilhørighet og forebygge utenforskap. Unge som selv har innvandret har statistisk sett lavest fullføringsgrad i videregående opplæring. Kort botid og språklige barrierer forsterker sårbarheten i overgangene. Norskfødte med innvandrerforeldre klarer seg betydelig bedre. De fullfører videregående skole i nesten like stor grad som resten av befolkningen, og er sterkt overrepresentert i høyere utdanning.¹⁵

Kvalifisering og arbeidsrettede tiltak

Introduksjonsprogrammet er et av de mest dokumenterte og effektive integreringstiltakene og består av norskopplæring, samfunnskunnskap og arbeidsrettet kvalifisering. Man lærer blant annet om rett og plikt etter integreringsloven og andre lover, livsmestring og får foreldreveiledning. Introduksjonsprogrammet har hatt Svært høyt deltakerantall (rekordnivå i 2024).

NAV-tiltak og arbeidsrettet oppfølging inneholder blant annet arbeidspraksis, kvalifiseringsprogram, og individuell oppfølging for å øke sysselsettingen og redusere risiko for langvarig utenforskap.

Ungdomsgarantien er et oppfølgingstiltak i [kapittel 4 i forskrift om oppfølgingstiltak i Arbeids- og velferdsetatens egenregi](#). Forskriften er hjemlet i [arbeidsmarkedsløven § 12](#), og trådte i kraft 01.juli 2023.

Den innebærer at alle som ikke er i utdanning eller arbeid skal få en fast kontaktperson i NAV som følger opp. I dialog med den unge, arbeidsgivere, helsetjenesten og utdanningssektoren skal de finne fram til mulige løsninger for å bli kvalifisert for ledige stillinger.

Nav Moss har satset på «**jobbspesialister**» som gir arbeid med støtte, med tett oppfølging og dialog med arbeidsgivere. **Jobbsjansen** er tilbud til unge/ voksne kvinner som mottar sosialhjelp, som har liten eller ingen tilknytning til arbeidslivet og/eller begrenset utdanning. Målet er å skape en trygg ramme og mestring ut fra egne forutsetninger, og komme i arbeid eller utdanning. Samarbeidspartnere er Moss Voks, Malakoff og Kirkeparken videregående skoler, lokalt næringsliv og NAV. Kommunen benytter etablerte metoder for arbeid med støtte, voksenpedagogikk og veiledningskompetanse.

Et stort potensial for å lykkes har vi dersom vi gjør en ekstra innsats med å se og fange opp de unge tidlig i integreringsforløpet, som er i den mest sårbare livsfasen.

Barnehage og skole

Å gå i barnehage, og starte tidlig, har særlig stor effekt på integrering. Åpent barnehagetilbud eller møteplass for barn og foreldre, og gratis kjernetid fremmer deltakelse. Det har positiv effekt på språkutvikling, skolerresultater og langsiktig integrering. Kommunen bruker TRAS (kartleggingsverktøy for observasjon av språkutviklingen til barn i alderen 2-5 år). Dette gir mulighet til å sette inn tiltak til rett tid. Språkstøtte i grunnskolen og oppfølging mot frafall i videregående, spesielt overfor enkelte som har høy risiko for frafall, kan være avgjørende for gjennomføring.

Medarbeidere opplever at foreldre i stor grad har tillit til barnehage og skole. Foreldre kommer til samtaler, og til dugnader møter mange, tar med mat og det er stort engasjement. Noen har mindre tillit i starten og trenger tid. Redsel for barnevernet kan være hemmende for noen. Dersom skepsisen til

¹⁵ [Ungdom med innvandringsbakgrunn etter overgangen til videregående opplæring - Tapte nettverk og svekket skoletrivsel? / Gjennomføring av videregående opplæring blant unge innvandrere | IMDi / Utdanningsløp blant innvandrerne og norskfødte med innvandrerforeldre – SSB](#)

hjelpeapparatet er høy, hemmer dette riktig hjelp til rett tid. Derfor er god dialog viktig. Med åpen dialog og samarbeid med foreldrene vil barnet få den hjelpen de har rett til. Medarbeiderne er opptatt av å gjøre en innsats for å bidra til å klare seg uten hjelp. Skolen er blitt tydeligere på forventninger til foreldre, for eksempel om hva det betyr å hjelpe til og legge til rette for lekser. Det er etablert rutiner for å følge opp barn man er bekymret for.

Økonomi og levekår

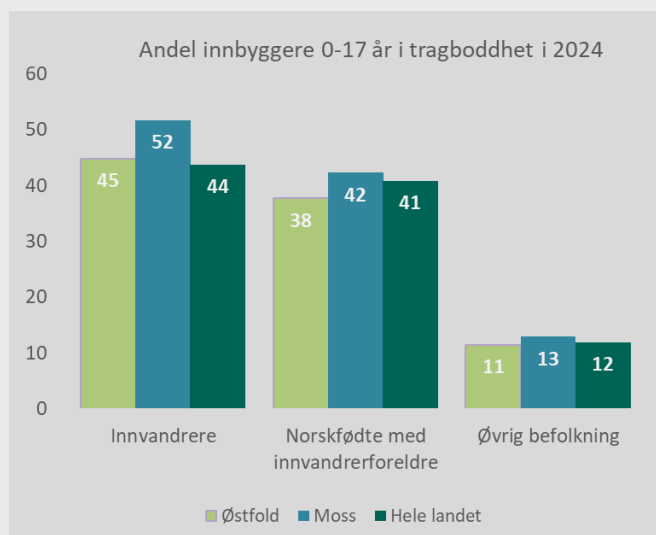
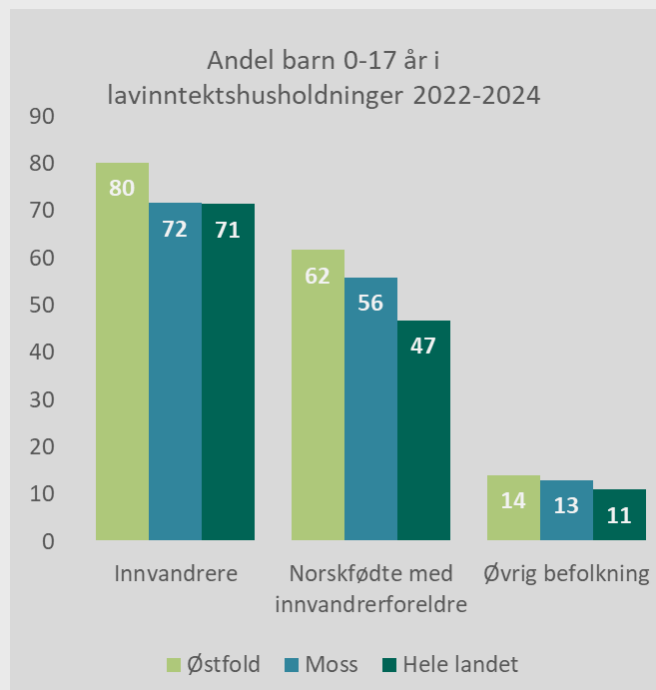
Ulikheter i inntekt

Andel barn i lavinntektshusholdninger er svært høy i Østfold og noe lavere i Moss, men fortsatt høy. Forskjellen i inntekt blant innvandrere og øvrig befolkning er veldig stor. 72 prosent av barna som er innvandret til Norge er i lavinntektsfamilier. Noe mindre andel i lavinntekt er det blant de som er født i Norge, det vil si der foreldrene har fått mer tid til etablering i nytt land.

Folkehelseundersøkelsen i Østfold 2025 viser at 40 prosent av innvandrerne i Moss opplever at det er vanskelig å få pengene til å strekke til, mens 59 prosent opplever det som lett.

Varierende boforhold

Innbyggere i Moss peker på utfordringer med høye husleier og at det er vanskelig å finne egnet bolig for familier. Over halvparten av innvandrerbarn 0-17 år i Moss bor trangt, høyere andel enn i de andre Østfoldbyene. I den øvrige befolkningen er andelen 12,9 prosent.¹⁶ 45 prosent av beboerne i sentrum leier bolig og flyttehyppigheten er stor. Levekårssonen Åvangen har størst andel innvandrere og samtidig størst andel eide boliger, noe som også betyr at området har mer stabile nabolag. Åvangen ligger på gjennomsnitt når det gjelder andel sosialhjelpsmottakere, men er blant levekårssonene som har høyest andel husholdninger i lavinntekt.

¹⁶ [Bor trangt, etter innvandringsbakgrunn - FHI Statistikk](#)

«Trangboddhet er en utfordring og bidrar til at ungdom er mye ute.»
(Moss politi)

Helse og livskvalitet

Livskvalitet handler om å være tilfreds og oppleve livet som meningsfullt. Livskvalitet handler om sider ved livssituasjonen, som frihet, trygghet, helse, fellesskap og muligheter for selvutvikling. Livskvalitet påvirker levealder, familie-, arbeids- og samfunnsliv.

Tilfredshet med livet og framtidstro

Resultatene fra folkehelseundersøkelsen for Østfold fra 2025¹⁷ tyder på at de fleste innbyggerne med innvandrerbakgrunn er fornøyd med livet. Men det er også en noe større andel som ikke er fornøyd sammenlignet med øvrig befolkning.

Alt i alt hvor fornøyd er du med livet ditt for tiden?

Svaralternativ ● Lav (0-5) ● Medium (6-8) ● Høy (9-10)

Innvandrerbakgrunn

Moss	23,4%	54,7%	21,9%
Østfold	24,0 %	54,1 %	21,9 %

Øvrig befolkning

Moss	17,3%	58,2%	24,5%
Østfold	19,4 %	56,8 %	23,8 %

En ganske stor andel av innvandrerbefolkningen skårer høyt på fremtidsoptimisme. Samtidig er det også en større andel som skårer lavt. I majoritetsbefolkningen ligger over halvparten på middels.

Hvor fornøyd tror du at du vil være med livet ditt fem år fra nå?

Svaralternativ ● Lav (0-5) ● Medium (6-8) ● Høy (9-10)

Innvandrerbakgrunn

Moss	19,6%	45,5%	35,0%
Østfold	19,4 %	46,0 %	34,5 %

Øvrig befolkning

Moss	16,9%	51,7%	31,4%
Østfold	17,6 %	51,5 %	30,9 %

Mange unge er plaget av håpløshet med tanke på fremtiden.

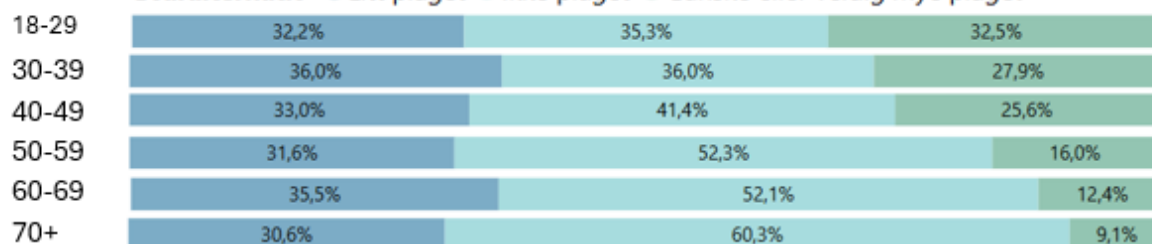
¹⁷ Folkehelseundersøkelsen i Østfold 2025. [Folkehelseundersøkelsen - Østfold fylkeskommune](#) [Microsoft Power BI](#)

I den yngre aldersgruppen er bekymringsfullt mange mossinger mye plaget av håpløshet med tanke på fremtiden. Både i innvandrerbefolkningen og majoritetsbefolkningen er lav fremtidstro plagsomt lav blant de yngste, mens den er bedre med økende alder.

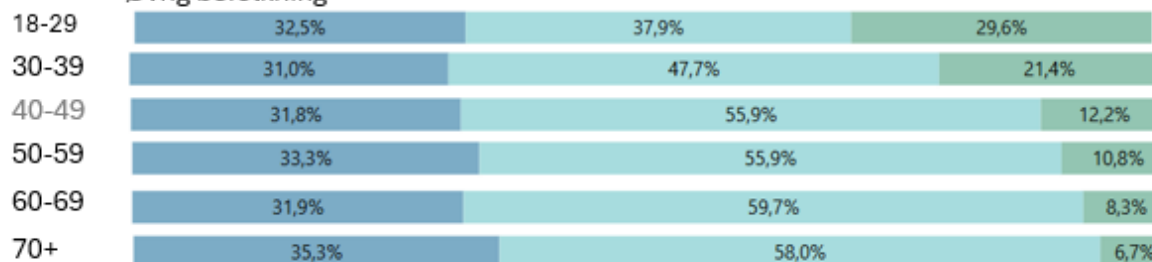
I løpet av den siste uken i hvilken grad har du vært plaget av en følelse av håpløshet med tanke på fremtiden?

Moss- innvandrerbakgrunn

Svaralternativ ● Litt plaget ● Ikke plaget ● Ganske eller veldig mye plaget

Øvrig befolkning

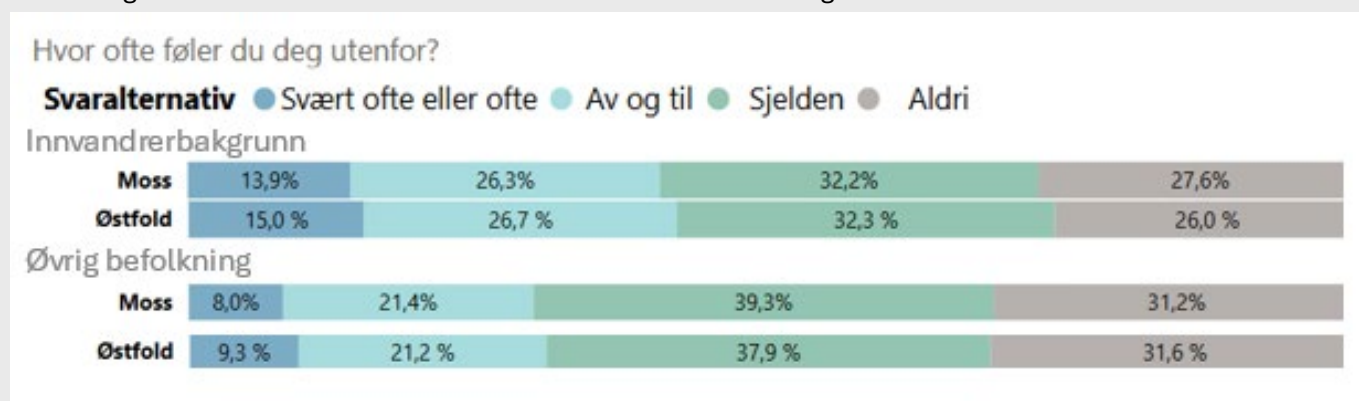
Relasjoner og sosial støtte

Ganske mange innbyggere, både innvandrere og andre, savner noen å være sammen med. Det er større forskjell mellom aldersgruppene enn mellom innvandrere og øvrig befolkning når det gjelder det å savne noen å være sammen med. I aldersgruppen 18-29 år er det en stor andel i hele befolkningen som savner noen å være med. Menn med innvandrerbakgrunn i alderen 30-39 skiller seg ut ved at så mange som 27 prosent rapporterer de svært ofte eller ofte savner noen å være sammen med.

Hvor ofte føler du at du savner noen å være sammen med?

Alder	Kjønn	Svært ofte eller ofte		Av og til		Sjelden		Aldri	
		Innvandrer- bakgrunn	Øvrig befolkn.	Innvandrer- bakgrunn	Øvrig befolkn.	Innvandrer- bakgrunn	Øvrig befolkn.	Innvandrer- bakgrunn	Øvrig befolkn.
18-29	Kvinner	21 %	21 %	31 %	33 %	31 %	30 %	17 %	16 %
	Menn	23 %	19 %	38 %	24 %	23 %	31 %	16 %	26 %
30-39	Kvinner	21 %	15 %	38 %	30 %	24 %	32 %	27 %	24 %
	Menn	27 %	17 %	22 %	23 %	20 %	29 %	32 %	32 %
40-49	Kvinner	19 %	10 %	33 %	25 %	26 %	36 %	22 %	29 %
	Menn	20 %	12 %	30 %	23 %	25 %	33 %	25 %	32 %
50-59	Kvinner	16 %	8 %	30 %	26 %	26 %	33 %	28 %	34 %
	Menn	14 %	7 %	25 %	23 %	30 %	33 %	32 %	37 %
60-69	Kvinner	10 %	6 %	26 %	24 %	33 %	32 %	32 %	38 %
	Menn	14 %	6 %	25 %	19 %	32 %	36 %	29 %	40 %
70 +	Kvinner	7 %	8 %	32 %	29 %	30 %	35 %	32 %	29 %
	Menn	5 %	6 %	25 %	19 %	33 %	34 %	36 %	41 %

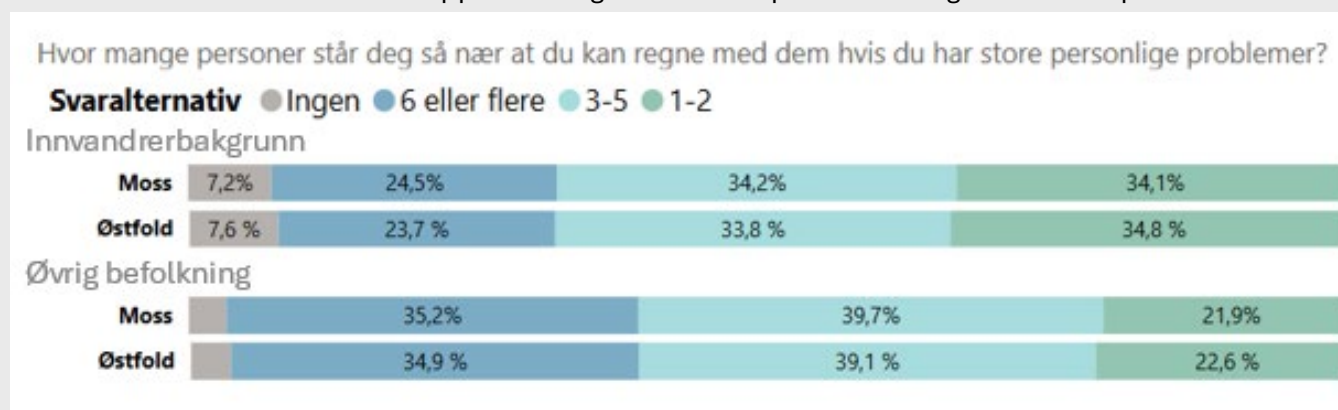
Å føle seg utenfor er mer utbredt blant de med innvandrerbakgrunn.

Innvandrergruppene skårer i større grad lavt på opplevelse av å ha sosiale relasjoner å støtte seg på.

Innvandrerne i undersøkelsen rapporterer også om færre personer å regne med ved problemer.

Integrert og akseptert?

Unge med innvandrerbakgrunn tar gradvis til seg en identitet som norske. Mange opplever å ikke bli anerkjent som norske. En studie fra 2024 viste at over halve befolkningen med innvandrerbakgrunn så på seg selv som helt eller ganske norske. Men bare en tredjedel trodde at andre så på dem som norske.

«Å bli sett og oppleve at man er del av det store fellesskapet er nøkkelen til integrering.»
(Moss politi)

Det var også flere som opplevde at de var integrert i det norske samfunnet og færre som følte seg akseptert.¹⁸

Frihet til å bestemme over eget liv

Livskvalitet er objektivt knyttet til sider ved livssituasjonen som *frihet, trygghet, fellesskap og selvutvikling*. Med frihet menes «*evnen til å realisere egne ønskemål og selv styre sitt liv, uavhengig av ytre eller indre begrensninger.*»¹⁹

Frihet til å ta selvstendige valg om eget liv og fremtid er en menneskerettighet. Dersom en gjentatte ganger blir hindret i å ta egne valg ved press, tvang, trusler eller overvåking, er dette «*negativ sosial kontroll*». Negativ sosial kontroll rammer svært få, men noen grupper er mer utsatt enn andre. Negativ sosial kontroll forbindes ofte med patriarkalske, konservative miljøer med sterke æresnormer og holdninger til kjønn og seksualitet. Det kan ofte gjelde enkelte kristne eller muslimske trossamfunn. Ofte gjelder negativ sosial kontroll i større grad jenter enn gutter, og unge som ikke er heterofile eller som ikke oppfatter seg som gutt eller jente. Noen unge opplever at de ikke kan velge en annen religion enn foreldrenes.

Blant unge i Norge med innvandrerbakgrunn er det relativt mange (mer enn én av ti) som er redde for å bli sendt til utlandet mot sin vilje.²⁰ Det er viktig å sikre at dette ikke skjer. Moss kommune vurderer systematisk mulig risiko for at barn blir sendt ut av landet ufrivillig. Skolen eller barnehagen kontakter barnevernet med bekymringsmelding. Politiet har dialog med familiene. Dersom noen uteblir fra avtalt tid til helsestasjonen, kartlegges hvorfor de ikke møter og man tar ytterligere kontakt. Ved bekymring for barnet er det faste rutiner, enten gjennom bekymringsmelding til barnevernet, dialog med barnehage, helsestasjonen, eller PPT dersom det oppdages vansker. Helsestasjonen kontakter andre instanser, som for eksempel kriesenter, om det fremkommer alvorlige forhold. Kommunen har en plan for reaksjon ved mistanke om kjønnslemlestelse.

Graden av negativ sosial kontroll avtar med foreldrenes botid.²¹ Familier som har bodd lenge i Norge er ofte mer liberale og mindre restriktive. Ungdom som er født i Norge, er mindre utsatt for foreldrerestriksjoner enn ungdom som selv har innvandret. Mens «*foreldrerestriksjoner*» er forbundet med manglende gjennomføring av videregående skole og utenforskap, er «*foreldreinvolvering*» forbundet med positive integreringsutfall i fullføring av videregående skole, overgang til høyere utdanning og mindre bruk av sosialhjelp.²² Negativ sosial kontroll kan føre til dårlig psykisk helse, mistriivsel og lav selvtillit, ensomhet, stress, depresjon, angst og uro, søvn- og konsentrasjonsproblemer, utfordringer med å skille egne følelser fra andres følelser, selvutslettende oppførsel og vansker med å finne sin identitet. Mange opplever tabu ved å snakke om psykiske problemer, både i majoritetsbefolkningen og innvandremiljøer.²³

Det er viktig å ivareta de unges opplevelse av selvstendighet og frihet til å delta i samfunnet, og samtidig styrke foreldres mulighet til å involvere seg i barn og unges liv på en konstruktiv måte. Det er viktig å bryte ned tabuer og skape større åpenhet rundt temaer som ofte oppleves som vanskelige å snakke om.

¹⁸ [Sosial integrering | IMDi](#)

¹⁹ [Livskvalitet – Anbefalinger for et bedre målesystem.pdf](#) side 104

²⁰ Proba samfunnsanalyse (2021) Omfang av negativ sosial kontroll. Utarbeidet for Integrerings- og mangfoldsdirektoratet [Omfang av negativ sosial kontroll - Proba Samfunnsanalyse](#)

²¹ Friberg og Brørnset 20219. Migrasjon, foreldreskap og sosial kontroll. Fafo-rapport 2019:01. [20698.pdf](#)

²² Friberg og Sterri (2023). «Sosial kontroll og integrasjon» Fafo-rapport 2023:14 [Sosial kontroll og integrasjon | Fafo-rapport 2023:14](#)

²³ Likestillingssenteret KUN, Frihetsteateret, RVTS, IMDI. «Hvem vil du være? Grensene mellom positiv og negativ sosial kontroll. En dialogbasert veileder». [20012020 hvem vil du vaere.pdf](#)

Hverdagslivets små og store utfordringer – språk og kommunikasjon

Utfordringene er i stor grad knyttet til det å kunne forstå språket og kulturen, delta i samfunnet og knytte bånd, oppleve tilhørighet og fellesskap. Informasjonsbehovet og behovet for å forstå kultur og kommunikasjon i hverdagen er stort. Foreldre kan oppleve kulturforskjeller i barneoppdragelse, stort ansvar, særlig uten storfamilie. Det er vanskelig å forstå uskrevne regler (kulturelle koder) enten det er på oppvekstarenaene, i nabolaget, på idretts- og aktivitetsarenaene, eller i kontakt med velferdssektoren. Det skaper usikkerhet og stress dersom forventningene til foreldrenes bidrag er uklare eller oppleves som vanskelig å oppfylle.

Språk- og digitaliseringsbarrierer oppstår i møte med helsevesenet og hjelpeapparatet. Medarbeidere i Moss kommune opplever at en del innvandrerforeldre ikke kommer på foreldremøter. Ved større møter er man redde for å bli spurt, vil ikke være til bry og vil ikke kreve at det brukes tolk. Det kan være skambelagt å ha behov for noe ekstra.

Innbyggerinnspill om helse og livskvalitet

Dette oppleves som bra for helsa og livskvaliteten i Moss

- Mange uttrykker takknemlighet for trygghet, velferd og muligheter i Norge
- Nærhet til natur, sjø, skog og tuområder gir livskvalitet hverdagsglede.
- Opplevelse av hjelpsomhet og vennlighet i hverdagen og i enkelte nabolag
- Muligheter til å delta på dugnad og i frivillig arbeid
-

«Det viktigste er trygghet, støtte og å føle seg som en del av samfunnet.»

«Det er lettere å delta når man føler seg trygg på at man kan mestre det.»

«Natur gir ro og livskvalitet.»

Dette er vanskelig

- Vanskelig situasjon i verden og i hjemlandet skaper uro, bekymring, og usikker framtid
- Ensomhet, lite nettverk, språkbarrierer og omsorgsoppgaver begrenser sosial deltagelse, spesielt for mødre. Lite kontakt mellom naboer noen steder.
- Stress, passivitet og redusert psykisk helse når man blir gående lenge uten arbeid.
- Foreldre opplever kulturforskjeller i barneoppdragelse, stort ansvar, særlig uten storfamilie, stress knyttet til mange krav og aktiviteter, vanskelig å forstå uskrevne regler (koder).

«Jeg savner familien min. Det er mye ansvar å stå alene i et nytt land.»

«Det er ekstra vanskelig å være forelder alene, uten storfamilien.»

«Hvis man blir gående hjemme og vente, får man stress og dårlig psykisk helse.»

- Bekymring for ungdommene, økende kriminalitet, og rus. Psykiske helseutfordringer særlig blant ungdom, og spesielt etter covid
- Det kan være vanskelig å få kontakt med fastlege, eller rask psykisk helsehjelp. Språk- og digitaliseringsbarrierer i møte med helsevesenet og hjelpeapparatet.
- Eldrebølgen vil også gjelde innvandrerbefolkningen

KilSitater fra deltakere ved Moss voksenopplæring

Helsefremmende tjenester og tiltak

Helsestasjonen treffer alle som har barn og de aller fleste benytter helsestasjonen, selv om det er en frivillig tjeneste. De fleste gravide benytter jordmor, noen både jordmor og lege. De aller fleste gravide ønsk er kontroller og er opptatt av barnets helse. Mange setter også pris på hjemmebesøk. Det gjennomføres treårskontroll ved behov, til barn som ikke går i barnehage og til de som har behov for tettere kontakt enn standardprogram.

Ved bekymring knyttet til barnet eller om det oppdages vansker, har man faste rutiner, enten ved bekymringsmelding til barnevernet, dialog med barnehage, helsestasjonen, eller PPT. Helsestasjonen kontakter krisesenter eller andre instanser om ved alvorlige forhold. Enslige mindreårige flyktninger benytter ofte helsestasjonen.

Førstelinjetjenestene uttrykte i en spørreundersøkelse i 2024 behov for sparringspartnere og mer kompetanse på veiledning av innvandrere generelt, og overfor innbyggere med psykiske helseutfordringer. Samtidig pekte helsetjenestene på styrker ved godt samarbeid med minoritetsrådgivere.²⁴

Nabolag og lokalsamfunn

Sosial integrering handler om å skape kontakt og relasjoner på ulike formelle og uformelle arenaer. Gode sosiale relasjoner bidrar til nettverk, tillit og tilhørighet, mens mangel på slike relasjoner kan føre til ensomhet, utenforskap og segregering. Fordommer og forskjellsbehandling kan påvirke både integrering, helse og livskvalitet negativt. Et viktig element i sosial integrering er også selvbestemmelse, friheten til å forme sitt eget liv.

For å motvirke utenforskap og segregering er det viktig å bygge broer mellom minoritet og majoritet. Møteplasser og felles forståelse for sentrale verdier og normer i det norske samfunnet kan styrke innvandreres opplevelse av tilhørighet, inkludering og deltakelse. Sosial integrering er viktig både for den enkelte og for samholdet i samfunnet, og forutsetter både innsats fra innvandrere og et inkluderende samfunn som gir like muligheter til deltakelse.²⁵

Om vi innser at fellesskapene oppstår og utvikles i vår alles praksis, har vi både mulighet til – og et ansvar for – å skape dem felles»

Axel Tjora, «Hva er fellesskap?»

²⁴ Kilde: En intern undersøkelse om migrasjonshelse gjennomført i 2024

²⁵ Sosial integrering | IMDi

Sitat fra Tjora, Aksel (2018) «Hva er fellesskap?» side 147

Kontakten mellom innvandrere og resten av befolkningen har generelt økt de siste årene. I 2024 oppga over fire av fem at de hadde kontakt med innvandrere, mot to av tre i 2004. Arbeidsplassen, venne- og bekjentskapskretsen og nabolaget bidrar mest. Personlig kontakt bidrar til positive holdninger, økt tillit og sterkere opplevelse av integrering. Økt kontakt mellom personer med og uten innvandrerbakgrunn er knyttet til økt tillit, sterkere integrering og færre opplevelser av diskriminering. Dette understreker betydningen av møteplasser og sosiale nettverk for integrering og samhørighet i samfunnet.²⁶

Trivsel og trygghet i nærmiljøet

Gode og trygge nabolag og en inkluderende kultur i lokalsamfunnet gjør det enklere for alle å delta. Opplevelsen av trygghet i nærmiljøet viser seg å være lavest i den yngre befolkningen, mellom 18 og 29 år, aller lavest blant kvinner med innvandrerbakgrunn med grunnskole som høyeste utdanning. (30 prosent opplever utrygghet). Trivselen og tilfredsheten med nærmiljøet er lavest blant de med innvandrerbakgrunn. Flere rapporterer også om at der er uvanlig at naboene snakker med hverandre i nabolaget.

«Det er fint med den store lekeplassen i sentrum, men vi savner flere plasser for oss som bor litt utenfor byen.»
«Deltaker i Jobbsjansen»

I hvilken grad trives du i nærmiljøet ditt?

Svaralternativ ● Ikke i det hele tatt ● I stor grad ● I noen grad ● I liten grad

Innvandrerbakgrunn

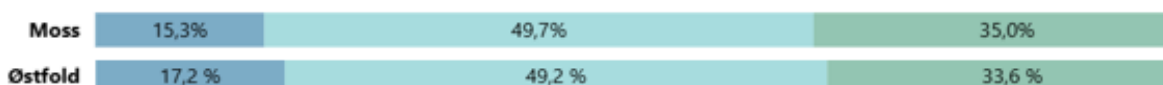
Øvrig befolkning

Alt i alt i hvilken grad er du tilfreds med nærmiljøet ditt som et sted å bo og leve?

Svaralternativ ● Lav (0-5) ● Medium (6-8) ● Høy (9-10)

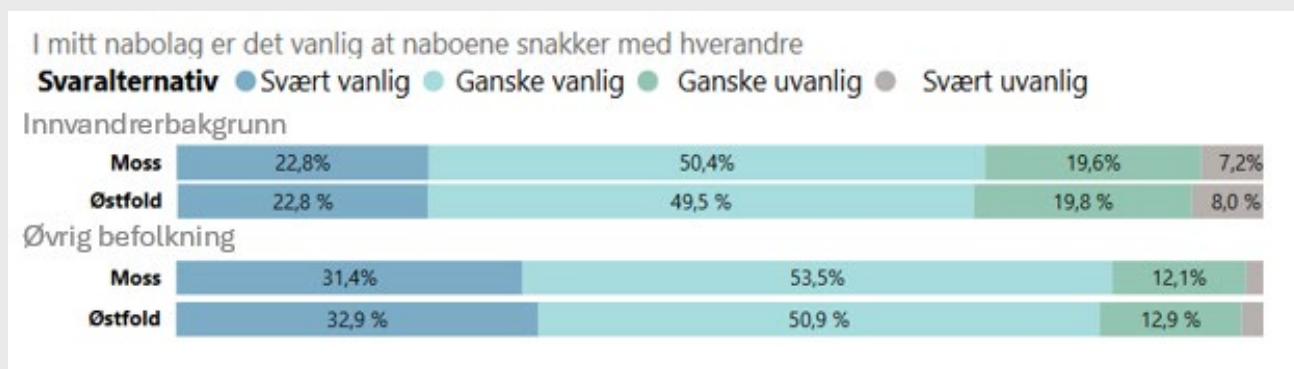
Innvandrere

Øvrig befolkning

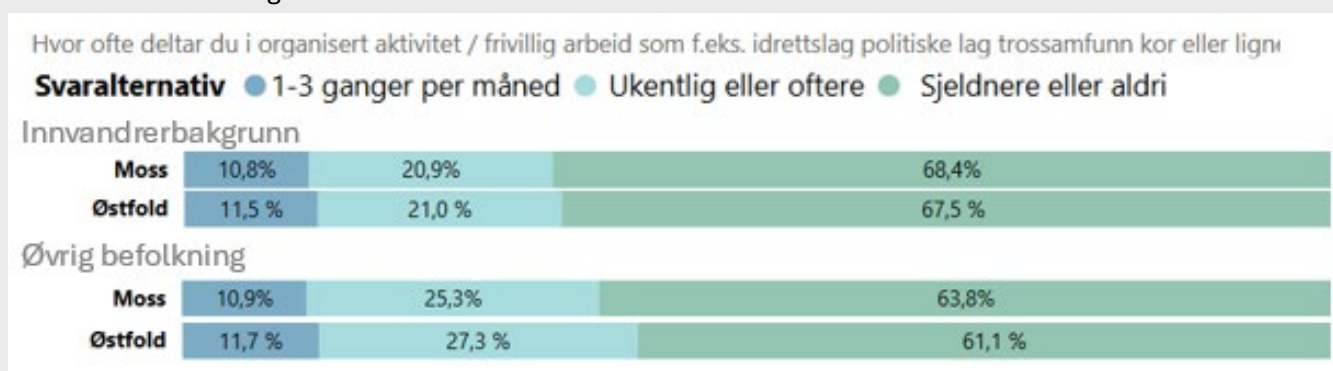
²⁶ Sosial integrering IIMDi

Frivillighet, foreningsliv, idrett og kultur

Frivillige organisasjoner gir viktige muligheter for integrering og deltakelse i samfunnet. Gjennom frivillig arbeid og fritidsaktiviteter kan folk møte andre, bygge nettverk og bli en del av lokale fellesskap. Forskning viser også at frivillig arbeid kan bidra positivt til livskvaliteten.

Den voksne innvandrerbefolkningen i Moss ser ut til å delta i noe mindre grad i organiserte aktiviteter og frivillig arbeid enn resten av befolkningen. Mange trossamfunn er aktive i Moss og har mange medlemmer med innvandrerbakgrunn.

Det finnes et stort mangfold av idretts- og kulturtilbud i Moss. Noen idrettsklubber rekrutterer flere blant innvandrerne enn andre. Fotball er en idrett med mangfold. Idretter i kategorien kampsport rekrutterer også et stort mangfold. Kambo idrettslag er representert et for bilde når det gjelder å rekruttere mangfoldet og skape lave terskler for å delta. Samarbeid med svømmeklubben om tilrettelagt svømmeopplæring er et viktig tiltak som også verdsettes av deltakere. Videre er fellesarenaer, byrom og parker som for eksempel Kirkeparken og Nesparken mye brukt av innvandrerbefolkningen.

«Jeg er i Nesparken med barna nesten hver dag om sommeren. Men det er langt å gå til toalettene»

Deltaker i Jobbsjansen

Terskelen for å delta er likevel ofte for høy, enten av økonomiske grunner, på grunn av lav mestingsfølelse knyttet til det å delta som foreldre i trenings- og støtteapparatet, utfordringer med transport eller tilgang på informasjon. Kulturlivet i Moss, med kunstutstillinger, teater- og musikkarenaer, samt kulturskolen har lavere deltakelse blant innvandrerne. Det er viktig både for et levende kulturliv og for innvandrere og mossesamfunnet å skape mer mangfold på disse arenaene.

Frivillighetsplanen for Moss 2025–2028²⁷ beskriver at personer med minoritetsbakgrunn er underrepresentert i de fleste frivillige organisasjoner, og at det er behov for større etnisk mangfold blant de frivillige. Innspill fra innvandrereforeningene uttrykker bekymring for ungdom spesielt. Møteplasser med lav terskel for å delta kan være avgjørende for å styrke integreringen.²⁸

Innvandrerorganisasjoners rolle i integreringen

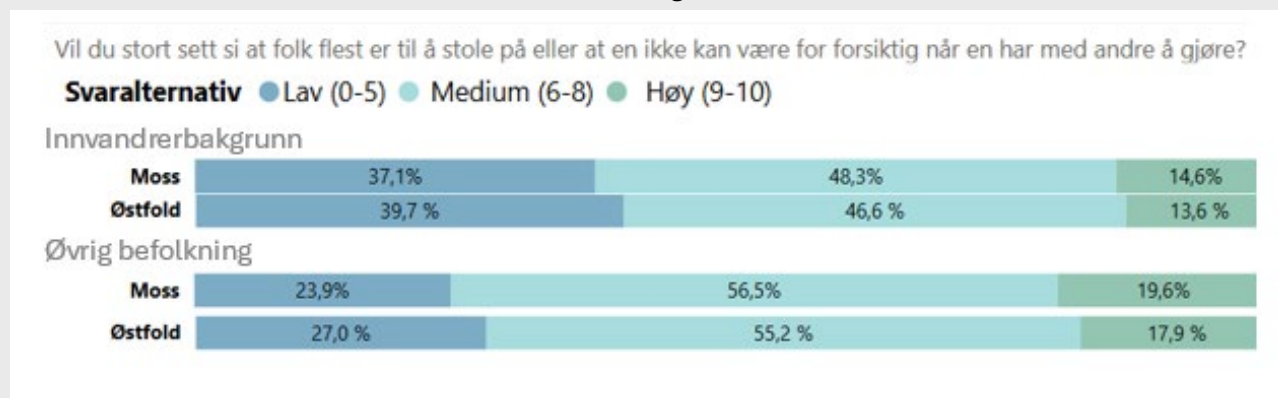
innvandrerorganisasjoner kan være viktige bidragsytere til integrering. Organisasjonene skaper identitetsfellesskap, trygghet og sosialt fellesskap medlemmene sine som gjør det lettere å delta i storsamfunnet. Organisasjonenes styrke ligger i deres nettverk, tillit og nærhet til innbyggere og fungerer som brobyggere mellom innvandremiljøer og kommunen.

Kommunen rolle er å skape rammer, møteplasser og samarbeid som gjør ressursene synlige. Integrering lykkes når kommunen og innvandrerorganisasjoner bygger tillitsfulle relasjoner, møtes som likeverdige partnere og samarbeider om aktiviteter som skaper kontakt på tvers av grupper.²⁹

«Alle kan bidra – ikke kommunen alene, eller politiet alene, eller skolen alene, ikke fotballtreneren alene, men hele pakken.»
«Representant fra Moss politi»

Tillit

Innvandrerbefolkningen i Moss uttrykker noe lavere tillit til folk flest enn øvrig befolkning. Flere undersøkelser finner den samme tendensen, at personer med innvandrerbakgrunn i gjennomsnitt har noe lavere tillit til andre mennesker enn befolkningen ellers³⁰

Mange innvandrere ser ut til å ha ganske høy tillit til helsevesenet

Skolevesenet har også ganske høy tillit.

²⁷ Frivillighetsplan Moss kommune

²⁸ Kommunal plan for idrett, friluftsliv og fysisk aktivitet 2025 - 2036

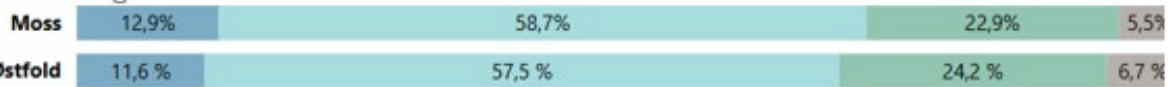
²⁹ Bråten, Jahreie, Lillevik (2017) Innvandrerorganisasjoners rolle i integrering. Fafo-rapport 2017:14 <https://www.fafo.no/publikasjoner/fafo-rapporter/innvandrerorganisasjoners-integreringsrolle>

³⁰ Sosial integrering | IMDi (ref til Dalen mfl. 2024, 2022; Støren 2019; Vrålstad og Wiggen 2017).

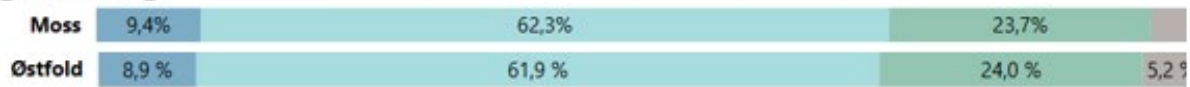
Hvor høy eller lav tillit har du til skolevesenet?

Svaralternativ ● Svært høy ● Ganske høy ● Ganske lav ● Svært lav

Innvandrerbakgrunn

Øvrig befolkning

Tilliten til NAV virker noe høyere blant innvandergruppene enn øvrig befolkning

Hvor høy eller lav tillit har du til NAV?

Svaralternativ ● Svært høy ● Ganske høy ● Ganske lav ● Svært lav

Innvandrerbakgrunn

Øvrig befolkning

Tilliten til politiet er spesielt høy blant både innvanderbefolkning og befolkningen ellers.

Hvor høy eller lav tillit har du til politiet?

Svaralternativ ● Svært høy ● Ganske høy ● Ganske lav ● Svært lav

Innvandrerbakgrunn

Øvrig befolkning

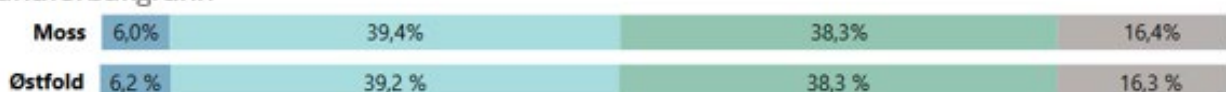

Tilliten til kommunestyret i Moss ser ut til å være høyere blant innvandergruppene enn øvrig befolkning.

Hvor høy eller lav tillit har du til kommunestyret?

Svaralternativ ● Svært høy ● Ganske høy ● Ganske lav ● Svært lav

Innvandrerbakgrunn

Øvrig befolkning

Valgdeltakelse

Valgdeltakelse brukes ofte som en indikator for politisk integrering, tillit til politisk system og myndigheter. Valgdeltakelse henger generelt sammen med alder, utdanning, arbeidsdeltakelse og inntekt. Befolkningen med innvandrerbakgrunn stemmer som regel i mindre grad enn majoritetsbefolkningen.

Valgdeltakelsen ved stortingsvalget i 2025 var noe høyere blant norskfødte med innvandrerforeldre enn innvandrere, men fortsatt mye lavere enn befolkningen ellers og lavere i Moss ellers i landet. Flere kvinner enn menn ga sin valgstemme i alle grupper.

	Moss		Landet	
	Kvinner	Menn	Kvinner	Menn
Innvandrere	55,5	51,6	58,3	53,5
Norskfødte med innvandrerforeldre	64,8	50,6	65,8	54,4
Øvrige statsborgere	83,1	81,2	84,2	81,8

Innbyggerinnspill om nabolag og

lokalsamfunn

«Vi kjenner naboene. Det gjør nabolaget trygt»
(Deltakere ved voksenopplæringen)

«Jeg har en eldre nabo. Noen ganger lager jeg mat til henne.»

«Vi kan ikke snakke språket til hverandre, men vi kan sitte sammen.»

«Det er viktig å ha et sted man er ofte. For oss er skolen et slikt sted.» (Deltakere ved voksenopplæringen)

Dette oppleves som bra i Moss

- Moss er en rolig, trygg og hyggelig by, med oversiktlig størrelse, og god beliggenhet mellom Oslo og Sverige.
- Vi har det vi trenger i hverdagen: butikker, skoler, barnehager og tjenester, mange tur- og friluftsmuligheter
- Mange hyggelige, vennlige og hjelpsomme mennesker, i nabolag og i møte med ansatte i butikker og i kommunens tjenester.
- Mange føler seg velkommen i nabolaget. Naboskap fungerer ofte godt på tvers av språk og kultur. Barn og familier er ute i nabolagene når det er sommerlig og fint vær.
- Moss er et trygt sted å bo og vokse opp, barna kan gå til skolen og være ute alene.
- Det er sterk vilje til å ta ansvar selv, inkludere andre, delta i dugnader og lokalsamfunn.
- Mange frivillige og gratis tilbud, variert kulturtilbud. Barn har mange fritidsmuligheter og lærer raskt språk.
- Lekeplass i sentrum og parker, som for eksempel Nesparken, brukes mye. Vi har positive erfaringer med aktiviteter som språkkafé og svømmekurs.
- Skolen (voksenopplæringen) er en viktig møteplass og sosial arena

«Det hjelper ikke at det finnes aktiviteter hvis vi ikke kommer oss dit.»

Dette kan være vanskelig

- Høye husleier og vanskelig å finne egnet bolig for familier.
- Noen steder er det lite sosial kontakt mellom naboer, eller nabokonflikter.
- Noen trekker seg mot egne miljøer som virker lukket og ekskluderende.
- Eldre har vanskeligheter med å bygge nettverk
- Flere savner aktivitetstilbud og møteplasser i nærområdet, i gangavstand fra bostedet. Det er vanskelig å delta på aktiviteter uten transport. Kollektivtransport er en stor utfordring, særlig for dem uten bil

Språk som inkluderer

Inkluderende språk i skolen

Sammen om et inkluderende miljø i Moss (SIMM) er en satsing på kvalitets- og utviklingsarbeid i skolen, med mål om at alle opplever trygghet og tilhørighet, lærelyst og mestringstro.³¹ Måten vi bruker språket betyr mye for miljøet rundt oss. Språk former holdninger og selvbilder. Når vi legger vekt på positivt og inkluderende språk skaper vi trivsel, trygghet og fellesskap for barn og unge, vi forebygger utenforskap og bidrar til samarbeid. Språk brukes for å bygge opp og vise respekt. Og voksne er viktige rollemodeller.³²

Språkprofil i Moss kommune

Tidligere undersøkelse har vist at én av tre ikke forstår budskapet i brev fra offentlige etater. Derfor har Moss kommune laget en språkprofil for ansatte i kommunen som hjelp til å skrive klart og korrekt språk. Den skal gjøre det enklere for innbyggerne å finne informasjon raskt og begrense misforståelser.

Språkprofilen har ti skriveråd:

1. **Tenk over hvem du skriver til:** Tilpass innhold, språk og forklaringer til mottakerens kunnskap og behov. Spør deg selv: Hva skal leseren forstå eller gjøre etter å ha lest teksten?
2. **Henvend deg direkte til mottakeren:** Bruk «du» og «dere». Skriv som om du snakker med mottakeren. Unngå upersonlige uttrykk som «man», «søker» eller «tiltakshaver» når det ikke er nødvendig.
3. **Skriv det viktigste først:** Kom raskt til saken. Vedtak, svar eller hovedbudskap skal stå tidlig i teksten. Detaljer og begrunnelser kan komme etterpå.
4. **Gjør teksten lett å orientere seg i:** Bruk tydelige overskrifter, mellomtitler og korte avsnitt. Leserens skal raskt finne fram til relevant informasjon.
5. **Sett punktum:** Skriv korte og tydelige setninger. Del opp lange setninger og unngå mange innskutte ledd.
6. **Skriv aktivt og fortell hvem som gjør hva:** Bruk aktivt språk: «Vi vurderer søknaden» er tydeligere enn «Søknaden vil bli vurdert».
7. **Forklar faguttrykk:** Bruk vanlige ord når du kan. Hvis fagbegreper må brukes, forklar dem slik at alle kan forstå dem.
8. **Bruk et moderne språk:** Velg et naturlig og muntlig språk. Unngå gammeldagse og byråkratiske ord som «vedrørende», «angående» og «hvorledes».

³¹ SIMM- Sammen om et inkluderende miljø i Moss [Hva er SIMM? - Hovedportal](#)

³² [Språk skaper miljø - Hovedportal](#)

9. **Unngå fremmedord:** Velg enkle norske ord framfor kompliserte fremmedord. Skriv for eksempel «enighet» i stedet for «konsensus».
10. **Skriv korrekt norsk:** Bruk riktig rettskriving, tegnsetting og formatering. Benytt tilgjengelige språkressurser ved behov.

Integreringsbarometer

Integrering er, som alle samfunnsforhold, for komplisert å måle direkte. Måleindikatorene vi velger å bruke i et integreringsbarometer må så godt som mulig kunne representere forholdene vi skal belyse. Indikatorer på arbeidstilknytning og utdanning fins det gode indikatorer på, mens sosial integrering og opplevd integrering, som deltakelse, sosiale bånd, nettverk, tilhørighet og holdninger, krever mer innsats ved hjelp av lokale registreringer og spørreundersøkelser.

Noen data oppdateres årlig, mens andre oppdateres hvert tredje eller fjerde år. En del data, som leveårsdata, publiseres to år etter registrering. Kommunen har ikke tilgang på alle data på kommunenivå uten å bestille data særskilt fra SSB.

Folkehelseundersøkelsen i Østfold (Fylkeshelseundersøkelsen) som gjennomføres jevnlig, med noen års intervall, gir nyttig informasjon over tid, blant annet om opplevelse av tillit, livskvalitet, tilhørighet, deltakelse og opplevd økonomi.

Rapportering i plan- og styringssystemet

Det kan være hensiktsmessig å innarbeide integreringsbarometeret i kommunens plan- og styringssystem med årsrapport knyttet til økonomiplan og hvert fjerde år med mer oppdatert kunnskap ved utarbeidelse av kunnskapsgrunnlag til planstrategi.

Anbefalte indikatorer

Proba samfunnsanalyse har anbefalt for Integrerings- og mangfoldsdirektoratet (IMDi), et sett av indikatorer som kan gi en helhetlig forståelse av integreringen over tid. Indikatorene er basert på følgende definisjon av integrering: «*Integrering av innvandrere er en prosess hvor innvandrerbefolkningen innlemmer seg, og blir innlemmet, i majoritetssamfunnet over tid.*»³³

³³ Proba samfunnsanalyse (2019). «Hvordan måle integrering? Forslag til helhetlig indikatorsett for måling av integrering i Norge». Rapport 2018-3

Rapporten foreslår å måle integrering gjennom fem dimensjoner:

1. *Integreringskapasitet*, som innebærer utdanning, kvalifisering og norskkunnskaper.
2. *Økonomisk integrering*, som deltakelse i arbeidslivet, selvforsørgelse og boligforhold, blant annet med indikatorer som sysselsetting, inntekt og bosituasjon.
3. *Politisk integrering*, som omfatter sider ved det norske demokratiske systemet, deltakelse, representasjon og tillit.
4. *Sosial integrering*, innebærer deltakelse i lokalsamfunn, sosiale bånd mellom majoritet og minoritet, samt antisosial adferd som kriminelle handlinger som strider mot samfunnets normer og regler.
5. *Opplevd integrering*, inneholder sider ved hvordan innvandrere selv opplever å bo og leve i Norge; tilknytning, opplevelse av likebehandling og holdninger til innvandrere.

Data for utarbeidelsen hentes fra SSBs registerdata og gjennom spørreundersøkelser. Det anbefales bruke gruppen innvandrere 16-66 år, etterkommere 16-39 år, botid over to år, se på kjønn, innvandrerbakgrunn, og botid, og sammenlikne med hele befolkningen.

Eksempler på måleindikatorer mer spesifikt

Kategori	Eksempler på indikatorer	Datainnhenting
Integreringskapasitet	Andel minoritetsspråklige barn 1-5 år i barnehage som andel av alle barn med innvandrerbakgrunn 1-5 år	Registerdata
	Andel barn med grunnskolepoeng mer enn et middels nivå (30 poeng)	Registerdata
	Andelen som oppnår full yrkes- eller studiekompetanse innen fem år etter at de starter i videregående opplæring	Registerdata
	Andel som har karakteren 3 eller bedre i norsk hovedmål og norsk muntlig ved avsluttet grunnskole	Registerdata
	Selvopplevde språkferdigheter	Spørreundersøkelse
Økonomisk integrering	Sysselsetting (eks: Andel sysselsatte 25-66 år som andel av arbeidsstyrken, andel sysselsatte i deltidsstillinger,	Registerdata
	Arbeidsledighet (eks: andel som ikke er i utdanning eller arbeid)	Registerdata
	Andel som eier egen bolig	Registerdata
	Andel som er trangbodd	Registerdata
Politisk integrering	Andel deltakelse i kommune- og fylkestingsvalg blant alle stemmeberettigede	Registerdata
	andel representanter med innvandrerbakgrunn i kommunestyre, etter andel stemmeberettigede med innvandrerbakgrunn i kommunen	Registerdata
	politisk tillit	Spørreundersøkelse
Sosial integrering	generell tillit	Spørreundersøkelse

sosiale nettverk og kontakt	sosiale bånd mellom majoritet og minoritet (eks: antall venner og bekjente, antall møter i løpet av en gitt periode. Grad av samvær med andre innvandrere og personer fra majoritetsbefolkningen)	Spørreundersøkelse
	deltakelse i frivillighet og organisasjonsliv (eks: gratisarbeid for organisasjoner, politisk parti, idrettslag, innvandrersorganisasjoner)	Spørreundersøkelse Lokale tellinger
	sosial selvbestemmelse, fravær av negativ sosial kontroll (eks: grad av frihet til å velge venner, kjæreste eller ektefelle, utdanning)	Spørreundersøkelse
	Andel som er siktet for overtredelser av straffeloven, lovbrudd av ulik karakter	Registerdata
Opplevd integrering	tilknytning og tilhørighet til Norge	Spørreundersøkelse
	opplevelse av likebehandling (ved ansettelser, på arbeidsplassen, i skole og utdanning, helsevesen, offentlige steder)	Spørreundersøkelse
	majoritetsbefolkningens holdninger til innvandrere	Spørreundersøkelse

Kommunale og statlige lover, meldinger, planer, veiledere

Relevante kommunale planer

Kommuneplanens samfunnsdel, *Moss 2030*

Strategisk plan for kommuneområdet Kultur, oppvekst og aktivitet 2026-2029

Kommunal plan for idrett, fysisk aktivitet og friluftsliv 2025-2036

Frivillighetsplan. Moss kommune. 2025-2028

Medvirkningsplan 2024-2030

Boligpolitisk kommunedelplan 2025

Kommunedelplan for levekår og livskvalitet i et livsløpsperspektiv 2020-2032 (LOLL)

Statlige planer og meldinger

Handlingsplan mot negativ sosial kontroll 2025-2028: [Handlingsplan: Sjef i eget liv – styrket innsats mot negativ sosial kontroll og æresmotivert vold 2025-2028](#)

Meld. ST.28 (2024-2025) Tro på framtida – uansett bakgrunn» [Meld. St. 28 \(2024-2025\)](#)

Meld.St.17 (2023-2024) Om integreringspolitikken: Stille krav og stille opp. [Meld. St. 17 \(2023-2024\) - regjeringen.no](#)

Om statlig innvandringspolitikk og strategier [Innvandring og integrering - regjeringen.no](#)

Om IMDIs gjennomføring av regjeringens integreringspolitikk: [Forside | IMDi](#)

Informasjon om utvalgte tjenester og aktiviteter

[Vaksinasjon- og migrasjonshelsetjenesten - Hovedportal](#)

[Flyktningtjenesten og voksenopplæring - Hovedportal](#)

[Videregående opplæring for voksne - Østfold fylkeskommune](#)

[Jobbsjansen gir innvandrerkvinner mulighet til å komme i arbeid - nav.no](#)

[Bydelsfedre i Moss - Hovedportal](#)

[Foreldrekurs - Hovedportal](#)

[Aktivitetsportalen Friskus - Hovedportal](#)

[Vil du bli frivillig? - Hovedportal](#)

[Familievernkontor Østfold, avdeling Moss - Dinutvei](#)

[Framnes asylmottak - Frelsesarmeen](#)

Lover

Integreringsloven [Lov om integrering gjennom opplæring, utdanning og arbeid \(integreringsloven\) - Lovdata](#)

Likestillings- og diskrimineringsloven [Lov om likestilling og forbud mot diskriminering \(likestillings- og diskrimineringsloven\) - Kapittel 2 Forbud mot å diskriminere - Lovdata](#)

Språkloven [Lov om språk \(språklova\) - Lovdata](#) Kapittel 2 Offentlige organers bruk av tolk

Om språkkrav

[Hva er Norskprøven? | HK-dir](#)

[Språkkrav for jobb i Norge: Dette må du vite](#)

Veiledere

[Hvordan nå ut med informasjon til personer med innvandrerbakgrunn | IMDi](#)

[Hvem vil du være? - RVTS Sør](#) *Grensene mellom positiv og negativ sosial kontroll. En dialogbasert veileder med formålet å motarbeide negativ sosial kontroll ved å invitere til dialog, skape refleksjon og gi informasjon om rettigheter og muligheter.*